

16 травня

“Три історії Галичини” - Ольга Онишко, Сара Фархат

Мені пощастило зустрітися з пані Ольгою Онишко, фільм якої [Клацнути “Три історії Галичини”](#), створений у співавторстві з Сарою Фархат - один з чотирьох, що репрезентують на Канському фестивалі України.

Стрічка представлена на кіноринку, й український павільйон протягом фестивалю двічі влаштував її показ для покупців кіно.

Передісторія цієї зустрічі також цікава - на вебсайт Бі-Бі-Сі прийшов лист, в якому дописувач попросив дізнатися про пані Ольгу більше та написати про неї, що я й зробила.

“Три історії Галичини” - Ольги Онишко

Неділя, 10 ранку, ми сидимо із пані Ольгою, вишуканою брюнеткою, у кав'ярні “Фестиваль” на набережній Круазет у Каннах і я її розпитую про картину.

Пані Ольго, розкажіть, будь ласка, трохи про себе.

- Я народилася у Львові, закінчила Львівський університет, працювала спочатку на радіо Люкс, потім у міжнародному освітницькому проєкті, а згодом - у міжнародній організації, проте з дитинства мріяла про кіно. Однак, як ви знаєте, у радянські часи то було дуже непросто - стати режисером. Особливо, якщо твоя родина не належала до світу кінематографу. Згодом, коли мого чоловіка направили на роботу до Вашингтона, у мене вже було двоє маленьких дітей, і я подумала, що можна було би виконати давню дитячу мрію, і там уже, у Вашингтоні, вступила до трирічної магістерської програми з мистецтва в American University. Це, наразі, престижний університет Америки, у котрому дуже сильна підготовка кадрів для світу документального кіно

А як у вас виникла ідея цього фільму?

- Іще перед вступом до цього університету я купила камеру і поїхала до України, вирішивши почати щось знімати. Мене цікавила тема того, що пережили люди на Галичині протягом другої світової війни. У Львові я брала інтерв'ю у очевидців тих часів і один історик, з яким я говорила, мав їхати у той день до Унівського монастиря виступати з доповіддю. Аби продовжити з ним розмову, я також приєдналася до нього. Саме там я почула розповідь Арона Вайса - героя нашої першої історії. Він розповідав про своє дитинство, про місто, у якому поряд жили українські, польські та єврейські родини. І коли почалися перші погроми, то єврейська родина просить сусідок-українку та полячку заховати їх усіх у підвалі будинку, вони там переховуються протягом 22 місяців. Син українки вступає працювати у поліцію, то вона мусить приховувати правду про цього хлопця, якого переховує не тільки від усіх сторонніх, але і від власного сина. Коли у місто приходять Червона Армія, тоді вже українська матір просить матір єврейську заховати її сина, що працював у поліції. І вона ховає, бо матері, як ніхто, розуміють одна одну.

Мене це настільки вразило, що захотілося про це розказати. Українці мають знати і таку свою історію. Мені здається, що українці, особливо на Галичині, сильно переймаються історією і часто зациклюються на стражденності та власній знедоленості, на тому, що тривалий час перебували у

позиції соціальної несправедливості. Проте мені хотілось показати, що також є і інші погляди, інші світи, - були також і поляки, і євреї. Коли чуєш усі історії разом, переймаєшся їхніми болями, бачиш ширшу картину, тоді, мабуть, нарешті і переступаєш через власну “знедоленість”.

Тобто, ваш фільм - він про людей, незалежно від національності, і про те, який вибір вони роблять у карколомний життєвий момент?

- Так, усі є люди. Коли вони поставлені у важку ситуацію, то національність — то вже неважливо. Тут вже треба зробити вибір - бути людиною чи ні. У такий момент вибору проявляються ті цінності, які були у нас закладені у дитинстві. Тяжко робити вибір навіть щодня, набагато легше нічого не вибирати. Проте, це війна - і від вибору залежить життя... переломний момент. Тому мене так зацікавила ця тема.

Чому героїнею цієї другої історії стала жінка, котра переховувала Шухевича, Оля Ілько?

- Багато у нас говорять про перемоги чоловіків. Ось історичний ювілей Шухевича нещодавно відзначали. А про перемоги жінок - майже нічого, а їх було багато - жінок, які допомагали УПА. Оля пішла у підпілля із дітьми, а потім, коли її заарештували, дітей теж арештували, відправили у дитбудинок і навіть змінили їм прізвища. Її катували і шантажували. Вона мала зробити вибір - зрадити підпілля, проте врятувати дітей, чи втратити дітей, не зрадивши підпілля. Вона вибрала друге. І от слідчий, який фактично її катував, бачачи як вона себе поводить, настільки проникся до неї повагою, що він їй розказав, де знаходяться її діти і яке у них тепер прізвище, - вона змогла них в такий спосіб відшукати.

Є речі, які ми почали забувати і перестали цінити. Є така річ, як повага до ворога. Коли ти поважаєш ворога — ти, перш за все, поважаєш себе. Особливо це зараз актуально для України - варто такі історії пам'ятати. Якою б не була політична ситуація - варто залишатися людиною.

Розкажіть, будь ласка, про третю історію з фільму.

- Це історія про пана Бартмінського - патріотичного поляка, який став священником римо-католицької церкви у 60-роки, коли у Польщі за таке переслідували і саджали до тюрми. Він стає священником у Перемишлі, де було багато українців. Після українсько-польської війни українців звідти виселяли, закривали церкви. Пан Бартмінський - поляк, починає відбудовувати місцеві українські цвинтарі та реставрувати українські церкви.

Це ще одна розповідь про маленькі щоденні подвиги, де кожного дня звичайні люди роблять непростий вибір. Це також про те, що ворога треба поважати. Він у такий спосіб об'єднав парафію. Ці три історії - це такі обнадійливі випадки, які допоможуть, перш за все, самим українцям, які часто не найкращим чином говорять про свою країну, що все не так погано. Це такі драматичні історії, які, можливо, непросто слухати і дивитись... Проте вони допоможуть полюбити себе.

А як ви стали співпрацювати із Сарою Фархат, і як взагалі ваші інтерв'ю перетворились на фільм?

- Ми з Сарою разом вчилися на курсі. Нам треба було зробити проект у парах. Вона з Лівану - там зараз відбувається щось дуже схоже до того, що було у Галичині під час другої світової війни. Етнічне несприйняття у багатьох точках країни. Тому її привабили українські історії — вони чимось дуже схожі. Це історії перемоги духу, історії про те, як перейти через несприйняття. Ми вирішили не додавати нічого ліванського у картину, бо це людські історії - просто із забарвленням певного історичного періоду. Однак їх проблеми багато у чому спільні для всіх.

Вам хтось іще допомагає у зйомках?

-Так, бо нас було тільки двоє і камера. Особливо хочеться подякувати за операторську роботу Петру Дідулі з українського католицького університету. Ці історії так захопили усіх, що ми отримали підтримку від багатьох людей. Пост-продакшном займалася компанія Хеллінгер, за що їй величезна подяка. Вони зробили увесь монтаж у режимі он-лайн на світовому професійному рівні для нас безкоштовно, а це, насправді, дуже дорогі послуги. Також нашим креативним радником є Гарі Грифін, який отримав нагороду Американської кіноакадемії у галузі документального кіно. Ми також дуже вдячні українському павільйону на Канському фестивалі за те, що вони двічі організували показ нашого фільму тут.

А вашої родини також торкнулася війна?

- Так, а кого вона не торкнулася? Дід був у німецькому полоні, тітка - у Сибіру. Знаєте, трагедія України дуже специфічна, ми не знаємо, як про неї говорити. Символ неї для мене - це битва під Бродами, де зітнулися між собою СС Галичина та Другий український фронт. Це не німці воювали там із советами, це українці воювали проти українців. Коли ми нарешті оцінимо те, що там тоді

відбулося, то, може, у нас ніколи не буде більше братовбивчої війни. Під час того, як я записувала матеріал для цього фільму, я плакала лише один раз. Коли я записувала інтерв'ю з чоловіком-росіянином, який командував у 25 років танковою дивізією, там у битві під Бродами. Він заплакав тоді і сказав: "Это была самая удачная атака в моей жизни". Він плакав, коли про це говорив. Прошло багато років, перш ніж він зміг повернутися до цієї теми і усвідомити, що ж тоді відбулося там, під Бродами. Якщо ми також усвідомимо - може, у нас відбудеться консолідація українського населення між собою. Воно нагадує громадянську війну в Америці. Це як колись сказав Лінкольн про ту війну, що "тут лежать не воїни однієї чи другої армії. Тут лежать наші брати, батьки і сини". У нас теж має відбутися така промова, котра консолідує наше суспільство. Україна чекає на свого Лінкольна. Так багато часу минуло з того моменту, а цю битву іще ніяк не оцінено. Допоки це не зроблено — одні сили можуть налаштувати іти проти других. Львів - він як Броди - дуже багатонаціональний. Донині існують німецький, польський, старо-єврейський, руський квартали - там жили люди різних націй. Після війни ці різнобарвні кольори і запахи Львова звелися до руїн міста без людей. Скільки людей загинуло, ніхто так і не знає достеменно. Дехто навіть говорить про 87 відсотків населення, котре зникло...

Тобто, ваша стрічка - вона не про одну якусь націю та її турботи, вона глобальніша?

- Не можна говорити про те, що сталося в Україні, однозначно. Дуже легко накинути ярлика "колаборант" чи "герой", все не так просто. Усе було складніше і набагато цікавіше, якщо можна так сказати. Назвати так - це значить спростити. Мені здається, що зараз українці вже готові до того, аби витягти старі переконання із шафи і переоцінити їх. І може бути, що нам стане легше після цього жити. Війна закінчилася 65 років тому, а ми до сих пір не можемо порозумітися. Як таке може бути? Підходить Сара Фархат і каже, що на Близькому Сході ті ж самі проблеми, причому кожен із народів має свою власну версію історії та того, що відбувається. Так само, як в Україні - українці, поляки, євреї, росіяни - у кожного свій погляд. І ніхто не знає, як оцінити ці версії та погляди.

А чому ви вирішили подати цей фільм на Канський фестиваль?

- У Каннах немає категорії "документальне кіно" у конкурсі. Ми також плануємо подати цей фільм на фестиваль документалістики у Амстердамі та у Торонто. Проте, Канський фестиваль — дуже відома подія. Тут на кіно ринку зустрічаються усі основні гравці ринку кіноіндустрії. Для будь-якого кіно важлива не тільки історична компонента, але і наявна цінність реалізації. Потрібно аби фільм знайшов свого глядача. Успішність фільму залежить від того, скільки людей його побачили. Важливі маркетинг та дистрибуція.

Коли фільм зможе побачити український глядач?

- Ми шукаємо зараз дистриб'ютора і сподіваємося, що кінотеатри та телебачення його придбають. Може, навіть як навчальний матеріал для уроків історії. Ми намагалися дуже складні історії розповісти просто і неупереджено, без жодних власних коментарів. Як ці події бачили наші герої. Ми дуже сподіваємося, що люди в Україні також зацікавляться нашою стрічкою. За 83 хвилини стрічки глядач зможе "прожити" те, що було більше ніж півстоліття тому